

se díla Společnosti národů. Právník Elihu Root vypracoval statut soudního dvora, jiní spolupracovali na díle hospodářském. Na zdravotnických pracích měly podíl americký Červený kříž a Mezinárodní zdravotní ústav Rockefellerovy nadace. Vláda Spojených států nemohla ignorovati tuto součinnost svých občanů se Ženevou a tak jednoho dne došlo do Ženevy 14 amerických odpovědí na noty Společnosti národů. Později delegováni američtí zástupci do výboru pro obchod opiem, pro otroctví a jak rostl okruh činnosti Společnosti národů, tak vzrůstala i americká spolupráce. Od r. 1927 byla Amerika plně zastoupena na čtyř velkých světových konferencích svolaných Společností národů. — Přes to však, že dnes jsou styky mezi Spojenými státy a Ženevou téměř stále a srdečné, soudí p. Sweetser, že nestačí. Jsou přece jen částečné a nemohou být proto plně účinné. Jako se Amerika rozhodla pro spolupráci, musí se rozhodnout i pro členství. Je to i v jejím zájmu. V Ženevě se buduje nový systém mezinárodního života. Společnost národů není jen politickým mechanismem; naopak, je křížovatkou, kde se setkávají všechna dnešní mezinárodní hnutí: politické, právní, hospodářské, finanční, sociální a humanitní. Dnes už není možno, aby se některý stát úplně uzavřel tomuto proudu, který jde za mezinárodní organizací. Amerika pak má povinnost přispěti svým členstvím ve Společnosti národů k světovému pokroku a míru. Její neúčast by odporovala povaze amerického lidu, který vždy vynikal schopností k vůdcovství a k iniciativě a energií v boji za nové myšlenky. P. Sweetser doufá, že se tak stane brzy, že pak zároveň se spojí všechny síly mezinárodní součinnosti, posílené existencí Společnosti národů, aby zabezpečily světu mír. Sweetserova knížka, naplněná velkou věrou v dílo Společnosti národů, končí nadějí v další desetiletí ženevského díla.

Dr. Konstantin Jelínek.

E. CHALUPNÝ: SOCIOLOGIE A FILOSOFIE PRÁVA A MRAVNOSTI. Chalupného Sociologie, řady speciální sv. I., část 1; v Praze, vlastním nákladem, — 214 stran). Po pěti svazcích sociologie všeobecně vydal Chalupný první svazek sociologie speciální. Autor sám zdůrazňuje empirickou metodu svého spisu i svoji snahu popularisovat právo i sociologii; mimo to se Chalupný v tomto svazku vypořádal se zkušenostmi své čtvrtstoleté advokátní praxe, kterou právě upustil, aby se mohl plně věnovati činnosti vědecké a literární. Nejde tedy o ryze theoretickou vědeckou knihu s logicky dokonalou systematickou osnovou.

Věren své popisné a empirické metodě, kterou se snaží ve svém rozměrném díle zachytiti tak nesmírně složitý předmět jako je lidská civilisace a kultura se všemi svými hmotnými i duševními, mrtvými i živými složkami, podává Chalupný i v tomto prvním speciálním svazku popis a rozbor dvou zcela konkrétních výseků sociálního života, totiž jevů právních a mravních i názorů o nich.

Proti takovému popisnému a empirickému vymezení vědního oboru, odvozenému z předmětu, možno ovšem uvést zásadní námitky noetické a metodologické, ale nelze mu upřítí jistého oprávnění: jednak tak začaly snad všechny vědy, jednak jsou při tom dány samým vnějším předmětem určité hranice, které chrání před vyšnutím do pseudovědeckých spekulací, jimž bývají ohroženy vědy, založené sice na logicky přesnější, ale abstraktnějších a proto spíše kontrole unikajících základech.

Chalupnému jest zákon (resp. pozitivní právo vůbec) pouze jednou složkou práva, která se teprve praksí stává sociálním činitelem. Při střetu praxe (judikatury) se zákonem vítězí praxe (stránka 15). Příkladem mimozákonných vlivů na konání práva jsou nejen procesy porotní, nýbrž i soudnictví vůbec. Proto nelze podle Chalupného vytvořiti sociologii nebo filosofii práva bez znalosti praxe.

Rozborem mravních a právních prvků v právních jednáních snaží se dospěti k odlišení práva od mravnosti. Mravní zásady působí podle Chalupného v ryzím právu jen když je právo samo uznává, sympathie působí jen na zapřenou. Podrobnějším rozbohem některých institutů právních, jako zejména ustanovení o právním zastupování ex offio, dospívá k tvrzení, že právo a mravnost nejsou ani totožny ani souběžny, ani sobě podobny, nýbrž že to jsou kulturní výtvoři různorodé, někdy přímo paradoxně sobě protivné v praktických výsledcích. Tyto anomálie vysvětluje systematicky správně poukazem na

zákony osamocení, rozmachu druhotvarů a zpětného vlivu, o nichž pojednal v sociologii všeobecně.

Synthetické pojetí vyniká ze závěru, že ani nejpřesnější postup právní ani nejúzkostlivější cit mravní samy o sobě ani obě pospolu nestačí, aby vyhověly potřebám a zájmům jednotlivců a společnosti, nejsou-li spojeny s náležitým ohledem na ostatní složky lidského života (str. 70).

Právo nutně schematisuje a zdůrazňuje vnější znaky; z toho plynou mnohé omyly a nejistota v případech nejsložitějších, ale jinak nelze účelu práva dosáhnouti. Tento účel vymezuje Chalupný takto: utvořit a zajistit v složitém a proměnlivém životě kulturním určitou oblast *klidu, jistoty a bezpečnosti* a tím umožnit bezvadný průběh dějství kulturního (čili »život společnosti«) vůbec (stránka 138). Právu jde jen o spravedlnost formální, ale ta je kulturně nutná, neboť ji vytvořily všechny společnosti.

Z této nedokonalosti a relativnosti práva usuzuje Chalupný překotně, že všechna dogmatická právní věda i filosofie jest pouhé papírové povídání odporující nezákladnějším faktům právního života (str. 141).

Rozpory v právu, které podle učení ryze formalistického (Stammler, Kelsen a j.), jsou logicky nemožné, vysvětluje Chalupný tím, že právo chápe jako konkrétní jev kulturní a kultura vůbec je celek složitý, kde racionální a iracionální živly se do nekonečna proplétají. K tomu logicky řadí se jeho názor, že každý právní řád, t. j. souhrn obyčejů i zákonů uvnitř téhož státu nebo jiné organizace právně zřízené, jest neúplný. Tak dospívá k výsledku diametrálně odporujícímu normativnímu dogmatu o jednotnosti právního řádu. Uznává proto také právní obyčej nejen podle zákona, nýbrž i mimo zákon a proti zákonu.

Dochází k definici, že právo jest výtvar civilisace, jenž praktického účelu, totiž upevnění mnohovětrného tohoto celku hledí dosíci schematickou objektivací ryze kulturní. Dalšími znaky práva jsou: relativnost, formálnost, přímočarost a racionálnost.

Právo zavádí jistotu, třeba drsně, formálně a jen zevně, kdežto mravnost působí vnitřně, ale často spíše zneklidňuje. Mravnost projevuje se plnou silou právě tam, kde právo selhává: ve složitých kolísích a konfliktech individuálních. Proto jsou mravnost a právo stejně nezbytny k úplné a zdravé civilisaci, neboť mají funkci zcela jinou, namnoze přímo opačnou. Jejich styky nejsou jiné než na př. styky umění a výchovy, hospodářství a řeči, techniky a organizace — někdy se shodují, někdy se kříží, někdy pak působí naprosto nezávisle, t. j. právo se neohlíží na mravnost a mravnost ignoruje právo. Právo poskytuje člověku upevnění kultury, tedy úpravu zevní situace, v níž společnost lidská žije. Mravnost vede člověka k tomu, aby jednal podle určitých vnitřních pohnutek bez ohledu na zevní situaci.

Obyčejně rozumí se mravností směs individuální autonomní mravnosti s mravností sociální, která jest sevšeobecněním mravnosti individuální a v jistém smyslu přechodem k právu.

Harmonie práva a mravnosti jest Chalupnému jen příkladem všeobecné harmonie přírodní a kulturní. Člověk vyniká nad zvíře právě tím, že vedle neuvědomělé přírodní harmonie orgánů tvoří kulturní harmonii uvědomělou.

Ke konci připojuje přehled literatury a posléze kapitolu o výrazu práva a mravnosti v řeči.

V posudku různých teorií v literatuře se vyskytujících dospívá k závěru, že všechny formulace podřizující právo mravnosti jsou neudržitelné podobně jako starší formulace, které podřizovaly mravnost právu. Zbývá tedy pouze třetí možná formulace, podle níž právo i mravnost jsou samostatnými prvky kultury. Z různých podrobnějších teorií na tom založených považuje za nejsprávnější nauku shledávající rozdíl práva a mravnosti v distinkci živlu zevního a vnitřního resp. objektivního a subjektivního.

Z terminologie práva a mravnosti v různých asi šestnácti jazycích dospívá k úsudku, že, pokud vůbec fakta jazyková mohou přispěti k objasnění sociologického vztahu mravnosti a práva, vysvítá z nich zásadní rozdíl obou těchto složek civilisace. Při tom v podrobnostech shledává, že terminologie právní týká se zpravidla jen práva zákonného, kdežto právo obyčejné má terminologii jinou, takže v době vzniku právní terminologie patrně lid ani právníci nechápali obyčej a zákon jako dvě pod-

kategorie práva, nýbrž jako jevy různé. Naproti tomu v mnoha jazycích, zejména od Říma vzdálených proplétají se výrazy pro pojmy mravní a obyčejové, ale za to různí se obojí tato terminologie od terminologie práva zákonného.

Bylo již na počátku řečeno, že kniha Chalupného není ryzí theoretickou knihou vědeckou, docela pak už ne učebnicí. Rozbor vědeckých názorů a theoretických poznatků v ní obsažených vedl by nutně k rozboru celkového pojetí sociologie, jak vyplývá z Chalupného sociologie všeobecné a vyžadoval by větší úvahy samostatné. Pokud jde o svazek, o kterém tuto referujeme, nelze mu upřít hodnoty a zajímavosti ani pro případ, že by kritika celkového pojetí nevyzněla naprostým souhlasem. Především jest zde bohatý materiál sociologických dat a pak nesporně bystrý postřeh nespoutaný žádným systematickým dogmatem. Kniha upoutá, ale právě čtenáři ze širších kruhů, které přivábí zajímavost obsahu, neměli by zapomínati, že Chalupný vybral ze své zkušenosti případy nejkřiklavější a vylíčil je živě, jak odpovídá jeho temperamentu. Jestliže tedy ze své praxe uvádí několik desítek příkladů abnormálních, groteskních nebo přímo zruďných, nesmí se zapomínati, že tisíce jiných případů z praxe mu známých pohybovalo se celkem co do vad, omylů a špatností v běžných mezích nedokonalosti lidského jednání. Není tedy třeba v oboru právního života propadat zvláštnímu pessimismu. Mnohé partie by získaly právě poukazem na nesčetné lidsky správné jevy právní. Kdo by svůj názor na právo a jeho poměr k mravnosti opíral výhradně o spisy dvou táborských literárně činných právníků, totiž Chalupného a Jaroslava Marie, učinil by si o právním životě právě tak nepřesný obraz jako by kdo život v Londýně a Anglii posuzoval podle románů Wallaceových, kde tajné chodby, otrávené šípy, brejlovcí a mrtvolky jsou pravidelným příslušenstvím bytu.

Materna.

BIBLIOGRAFIE.

ČESKÁ.

- Novotný* (Václav). — Český kníže Václav Svatý. Praha, Stát. naklad. 1929. 76 str. 7'—.
- Bartoš* (F. M.). — Kníže Václav svatý v dějinách a v legendě. Praha, Čin 1929. 80 str.
- Beneš* (Eduard). — O problému omezení zbrojení s hlediska politického, sociál. a hospodářského. V Praze, Sociální ústav 1929. 29 str. 5'—.
- Blackmar* (Frank W.). — *Gillin* (John Lewis). — Základy sociologie. V Praze, Orbis 1929. 533 str. 65'—.
- Bláha* (Inocenc Arnošt). — O laický základ mravní výchovy. Kritické poznámky k Rádlově brožuře »Revisé pokrokových ideálů v národní škole«. Brno 1929. 31 str.
- Butter* (Oskar). — Noviny a zahraniční politika. Praha 1929. 74 str. 5'—.
- Hajn* (Alois). — Obnovení církevního státu. Praha, Svaz Nár. osob. 1929. 112 str. 6'60.
- Kádner* (Otakar). — Vývoj a dnešní soustava školství. Praha, Sfinx 1929, Díl I. 549 str. 48'—.
- Klindera* (Ferd.). — Stav zemědělského družstevnictví v Československu ve srovnání s ostatními státy evropskými. Praha 1929. 58 str. 4'—.
- Knížek* (B.). — Sociologie družstevního hnutí. Praha, Orbis 1929. 72 str.
- Korčák* (Jaromír). — Vylidňování jižních Čech. Studie demografická. V Praze 1929. 97 str.
- Miček* (Eduard). — Duch americké výchovy. Praha, Sfinx 1929. 179 str. 18'—.
- Munk* (Frant.). — Nové hospodářství. Studie o hospodářské revoluci XX. století. Praha, Orbis 1929. 115 str. 15'—.
- Macek* (Josef). — První uvedení do národního hospodářství. Praha, Stát. naklad. 1929. 126 str. 6'—.
- Modráček* (František). — Legenda o svatém Václavu ve světle pravdy. Praha, Svěcený 1929. 60 hal.
- Pekař* (Josef). — Svatý Václav. Praha, Histor. klub 1929. 42 str.
- Pražák* (Albert). — Češi a Slováci. Praha, Stát. naklad. 1929.
- Pražák* (Albert). — Maďarská propaganda proti Československu 1929. 24 str. 8'—.
- Rudinský* (Josef). — Mier ako problém medzinárodný a Spoločnosť národov. V Prahe, Orbis 1929. 320 str. 40'—.
- Ruggiers* (Guido de). — Dějiny evropského liberalismu. V Praze, Orbis 1929. 515 str. 70'—.
- Sauerwein* (Jules). — Je novinářství vědou, uměním nebo praksí? Praha 1929. 40 str.
- Sborník prací k padesátým narozeninám profesora Dra Zdeňka Nejedlého. 1878—1928.* V Praze, Borový 1929. 297 str.
- Slavík* (Jan). — Pekař contra Masaryk. Praha, Čin 1929. 53 str. 6'—.
- Slované.* Kulturní obraz slovanského světa. Díl III. Ze-